
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ
W BYDGOSZCZY

Studia Pedagogiczne z. 27

Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna 10

EWA FILIPIAK

HALINA SMOLIŃSKA-RĘBAS

**MIEJSCE KONCEPCJI PEDAGOGICZNEJ CELESTYNA
FREINETA W AKTUALNYM SYSTEMIE EDUKACYJNYM
W POLSCE**

1. Wprowadzenie

Minęło 25 lat od śmierci Celestyna Freineta, a jego koncepcja pedagogiczna pozostała żywa do dziś, nie tylko we Francji, lecz także poza jej granicami. Wanda Frankiewicz podjęła próbę określenia uwarunkowań tego interesującego zjawiska. Jej zdaniem, C. Freinet “nie tworzył systemu w żadnym znaczeniu zamkniętego. Pedagogika ta jest ciągle otwarta i wzbogacana. Takie były intencje Freineta, kiedy nadawał jej kierunek, tworząc wspólnie z innymi i taką pozostała, poszerzając ciągle krąg współtwórców, będących równocześnie współrealizatorami. W ten sposób uniknęła ona niepowodzeń typowych dla doktryn zamkniętych...”¹

Aleksander Lewin zwrócił uwagę, że C. Freinet jest nie tylko twórcą oryginalnej koncepcji pedagogicznej, ale również inspiratorem niezwykle żywego ruchu, który nieustannie rozwija się, rośnie, przyciąga coraz szersze rzesze nauczycieli. Źródła tej żywotności tkwią w samej koncepcji pedagogicznej C. Freineta. Pragnął on “uczynić szkołę miejscem, w którym będzie dokonywał się rzeczywisty rozwój osobowości ucznia”.²

Ten problem ważny z punktu widzenia psychologicznego, pedagogicznego i społecznego rozwiązał poprzez swobodną ekspresję we wszystkich dziedzinach oraz pełny rozwój samorządności (spółdzielnia uczniowska).

We współtworzeniu tej pedagogiki mają udział pedagodzy "utożsamiający sens swoich nauczycielskich działań z odpowiedzialnością przed samym sobą i uczniami, w zgodzie z wymogami wartości i całościowym ludzkim doświadczeniem, w które uwikłane jest każdorazowo wychowanie".³

W. Frankiewicz przestrzega przed próbami odgórnego, nakazowego wprowadzania tej pedagogiki w formie obowiązującej koncepcji. Wdrażanie jej będzie wówczas chybione, ponieważ zniszczy proces tworzenia.

Często w rozmowach, dyskusjach, opracowaniach pedagogicznych utożsamia się koncepcje pedagogiczną C. Freineta z technikami, najczęściej swobodnym tekstem, drukarenką, fiszkami. Nie da się zaprzeczyć, że techniki zajmują ważne miejsce w pracy klas freinetowskich. Rozumiane jako formy czy narzędzia pracy sprzyjają wytworzeniu naturalnej motywacji do pracy dzieci i pozwalają realizować oryginalną koncepcję nauczania i wychowania. Pod wpływem nowych doświadczeń, nowych możliwości stosowania oraz nowoczesnych środków dydaktycznych mogą zdezaktualizować się lub ulec modyfikacji. Stąd wniosek A. Lewina, "że nie należy sprowadzać całej pedagogiki Freineta do problemu techniki, gdyż wówczas zagubią się najbardziej istotne, trwałe i charakterystyczne właściwości jego koncepcji pedagogicznej. Polegają one przede wszystkim na zespoleniu ekspresji osobistej dziecka z różnymi formami pracy indywidualnej i kolektywnej".⁴

2. Problem badawczy

Nauczycielom polskim koncepcję pedagogiczną C. Freineta udostępniła i spopularyzowała S. Semenowicz - pionierka ruchu freinetowskiego. W latach sześćdziesiątych rozwijający się spontanicznie ruch korzystał z pomocy Komitetu Upowszechniania Pedagogiki Freineta, który w 1974 r. przekształcił się w Zespół Animatorów Pedagogiki Freineta, działający przy Zakładzie Spuścizny Pedagogicznej J. Korczaka w Instytucie Badań Pedagogicznych. Zespół skupia około 20 osób reprezentujących około 15 województw. Przeszło 1000 nauczycieli polskich interesuje się aktywnie koncepcją freinetowską.⁵

W związku z powyższym pojawiły się pytania o motywy wyboru systemu freinetowskiego przez nauczycieli polskich, ich orientację w działalności organi-

zacji freinetowskich oraz możliwości realizacji koncepcji freinetowskiej w obecnych warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych.

Drogą ankietową zebrano informacje, które pozwoliły w pewnym stopniu odpowiedzieć na postawione pytania.

Badaniami objęto 50 osób, w tym 47 kobiet i 3 mężczyzn. Wszyscy pracują w placówkach oświatowych. 38 osób pracuje w szkołach podstawowych, 6 w uczelniach i 6 w szkole sanatoryjnej. Ankietowani w większości legitymują się wykształceniem wyższym ze specjalnością nauczania początkowego (40). Pozostałe osoby ukończyły pedagogikę ogólną (3), filologię polską (3), pedagogikę specjalną (2), filologię rosyjską (1), filologię romańską (1). Badani reprezentują 12 województw (gdańskie, bydgoskie, ciechanowskie, kaliskie, łomżyńskie, opolskie, poznańskie, toruńskie, warszawskie, wrocławskie, wrocławskie), różne środowiska (wielkomiejskie, małomiasteczkowe i wiejskie). Różnice dotyczą również stażu pracy.

Tabela 1. Staż pracy badanych

	Lata pracy							
	1 - 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 35	36 - 40
Liczba badanych	6	9	5	5	6	6	5	8

W latach 1966-1990 10 osób spośród badanych uczestniczyło w międzynarodowych kongresach i spotkaniach przedstawicieli i sympatyków ruchu freinetowskiego.

Tabela 2. Kongresy i spotkania przedstawicieli i sympatyków ruchu freinetowskiego

L.p.	Miejsce spotkania	Rok	Liczba uczestników z Polski
1.	Perpignam	1966	2
2.	Aix-En Provence	1973	1
3.	Płock	1976	3
4.	Clermont Ferrand	1976	2
5.	Nantes	1978	2
6.	Caen	1978	2
7.	Grenoble	1981	1
8.	Poznań	1987	6
9.	St Foy la Grande	1989	1
10.	Ekenschwick	1989	1

L.p.	Miejsce spotkania	Rok	Liczba uczestników z Polski
11.	Strasburg	1989	2
12.	Kisakeskus	1990	2

Kilka osób uczestniczyło w więcej aniżeli jednym spotkaniu. Jedna osoba brała udział w 7 spotkaniach (Caen, Płock, Aix-En-Provence, Clermont-Ferrand, Nantes, Grenoble, Poznań), jedna w 5 spotkaniach (Płock, Clermont-Ferrand, Nantes, Strasburg, Poznań), jedna osoba w 3 spotkaniach (Płock, Perpignan, Poznań), trzy osoby w 2 spotkaniach (Caen i Strasburg; Poznań i St Foy la Grande; Der Ekenschwick i Kisakeskus), cztery osoby w 1 spotkaniu (Poznań, Perpignan, Kisakeskus).

Większość ankietowanych uczestniczyło w spotkaniach o zasięgu krajowym lub regionalnym. Tylko 7 osób spośród badanych nie brało udziału w żadnym spotkaniu nauczycieli - freinetowców. Jako najbardziej aktywne ośrodki ruchu freinetowskiego wymienia się: Bydgoszcz, Gdańsk, Gniezno, Katowice, Łomżę, Mysłowice, Poznań, Rudę Śląską, Warszawę, Wrocław. Respondenci niezwykle cenią sobie cykliczne seminaria Animatorów Pedagogiki C. Freineta (organizowane w Zakładzie Spuścizny Pedagogicznej J. Korczaka w Instytucie Badań Pedagogicznych w Warszawie), a także ogólnopolskie konferencje związane z koncepcją pedagogiczną C. Freineta (Wrocław 1984 i 1989, Poznań 1985 i 1987, Bydgoszcz 1986, Gdańsk 1988, Warszawa 1989, Łomża 1990, Kraków 1991).

3. Motywy wyboru systemu freinetowskiego

Motywy wyboru i stosowanie w praktyce systemu freinetowskiego określono na podstawie swobodnych wypowiedzi badanych na temat okoliczności, które zdecydowały o ich zainteresowaniu się koncepcją pedagogiczną C. Freineta, ich doświadczeń w zakresie jej stosowania, wpływu praktyki związanej z realizowaniem tej koncepcji na ich sposób bycia, a także miejsca technik C. Freineta w obecnym i przyszłym systemie edukacyjnym w Polsce.

3.1. W jaki sposób zostałeś nauczycielem wdrażającym elementy pedagogiki freinetowskiej?

Respondenci podawali różne okoliczności, które rozbudziły ich zainteresowanie koncepcją pedagogiczną Freineta. 18 osób wymieniło studia na wyższych

uczelniah. Na przykład, słuchacze kierunku nauczania początkowego z Uniwersytetu Gdańskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy na zajęciach z pedagogiki wczesnoszkolnej, jak i w ramach seminariów magisterskich poznawali twórczość Freineta, interpretowali myśli zawarte w *Gawędach Mateusza*,⁶ zastanawiali się, co ten niezwykle pedagog przekazał? Co możemy od niego przejąć? Na czym polega kontynuacja jego dzieła w czasach współczesnych? Elementy koncepcji pedagogicznej Freineta czynili przedmiotem badań naukowych.

6 osób odkryło i poznało koncepcję pedagogiczną Freineta w miejscu pracy. Była to Szkoła Sanatoryjna w Otwocku dla dzieci przewlekle chorych na gruźlicę płuc, którą kierowała H. Sementowicz. Jej to nauczyciele zawdzięczają, że dostrzegli walory kształcące i terapeutyczne metod freinetowskich, ona nauczyła ich prowadzić dialog z dziełami Freineta, który po dziś dzień inspiruje ich do twórczych poszukiwań. W przypadku 5 osób lektura przybliżyła niezmiennie prawdy pedagogiczne Freineta, które zmieniły ich pogląd na rolę nauczyciela-wychowawcy w procesie nauczania i wychowania, na miejsce dziecka w tym procesie. Oto jedna z wypowiedzi:

“Z okazji rozpoczęcia pracy pedagogicznej (1970) otrzymałam w prezencie książkę H. Semenowicz *Nowoczesna Francuska Szkoła Technik Freineta* od kierownika placówki PDWDz w Mielnie. Czytałam ją kilkakrotnie. Inspirowała mnie do poszukiwań innowacyjnych”.

7 osób zainteresowało się metodami Freineta przez bezpośredni kontakt z animatorami pedagogiki Freineta (spotkania, rozmowy, lekcje koleżeńskie, wymiana doświadczeń). Najczęściej wymieniali nazwiska: T. Śliwińskiej, Z. Napiórkowskiej, B. Kollek, R. Chorn, E. Filipiak, K. Lenartowskiej, W. Frankiewicz.

6 osób podkreśliło role konferencji metodycznych, jak i zespołów samokształceniowych w przybliżeniu istoty technik Freineta.

3 osoby swoje zafascynowanie koncepcją pedagogiczną Freineta, jego dziełami zawdzięczają bezpośredniemu kontaktowi z naukowcami (L. Bandura, A. Lewinem, H. Semenowicz):

– “Szukałam w literaturze efektywnych metod nauczania. Zwróciłam uwagę na pozycję H. Semenowicz. Napisałam list z prośbą o konsultację.”

– “W 1986 r. prof. A. Lewin zaprosił mnie do współpracy. Było to podczas konkursu na nauczyciela języka francuskiego w szkole podstawowej”.

– “Byłam magistrantką i doktorantką prof. L. Bandury. Jemu zawdzięczam moje zainteresowania i studia nad uwarunkowaniami koncepcji pedagogicznej Freineta, jej wartością w pobudzaniu aktywności myślowej.”

Jedna z badanych osób wspomina Ogólnopolski Kurs Metodyczny dla na-

uczycieli zorganizowany przez COM w Miedzeszynie koło Warszawy w 1968 r. Wówczas po raz pierwszy usłyszała o C. Freinecie. Zaprzyjaźniła się z jego publikacjami, przyjęła jego myśli, które po dziś dzień wskazują jej drogę do “zagubionych” dzieci.

Niektóre osoby podają kilka sytuacji, które zdecydowały o zainteresowaniu ich omawianą koncepcją pedagogiczną, np. studia pedagogiczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku w latach 1960-1962, książka H. Semenowicz *Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta*, a także kontakt z Zespołem Animatorów Pedagogiki Freineta.

Uzasadniając wybór tej oryginalnej koncepcji nauczania i wychowania wskazywali na elementy różniące ją od szkoły tradycyjnej:

a) swobodną ekspresję, na przykład:

- “wyzwała swobodną ekspresję”,
- “pobudza dziecko do obserwowania, wyrażania siebie, komunikowania innych swoich myśli i spostrzeżeń”,
- “sprzyja rozwijaniu środków swobodnej ekspresji: ustnej, pisemnej, graficznej, muzycznej, fizycznej, manualnej”,
- “zespala ekspresję osobistą z formami pracy indywidualnej i zespołowej”,
- “rozwija osobowość ucznia”,
- “pozwala wszechstronnie poznać dziecko”,
- “docenia każde dziecko, nie krępuje jego rozwoju”,
- “daje szanse samorealizacji”,
- “zaspakaja potrzeby dziecka”,
- “wyraża szacunek dla myśli i pracy dziecka”;

b) rozwój samorządności, co wyrażają następujące wypowiedzi:

- “wprowadza pełną samorządność (zebrania ogólne i tygodniowe, plan pracy)”,
- “umożliwia pracę w zespołach, która sprzyja rozwojowi społecznemu”,
- “wprowadzając sprawności intelektualne oraz manualne, a także dyplomy daje szanse uzyskania sukcesu wszystkim dzieciom, likwiduje niepokój i napięcie uczniów”;

c) rolę nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym, na przykład:

- “nauczyciel jest partnerem, a nie zwierzchnikiem”,
- “nauczyciel inspiruje do działania, reguluje, pomaga”,
- “jest szczerzy i życzliwy w kontaktach z uczniem”,
- “poszukuje efektywnych metod pracy dydaktyczno-wychowawczej”;

d) organizację środowiska dydaktyczno-wychowawczego:

- “pobudza do nowoczesnego wyposażenia i urządzenia klasy”,

3.2. Doświadczenia nauczycieli w zakresie stosowania pedagogiki Freineta w edukacji szkolnej

Badani zdradzili pewne doświadczenia w stosowaniu techniki Freineta. Najczęściej organizują zajęcia swobodnego tekstu (62%), stosują technikę korespondencji (26%), gazetkę szkolną (22%), technikę fiszek autokorektywnych i prowadzących (20%).

Rzadziej nauczyciele wyzwalają ekspresję plastyczną (12%), muzyczną (2%), organizują teatrzyk (4%), redagują książki życia klasy (2%). Niewiele spośród badanych wyprowadza techniki samorządności: planowanie (6%), gazetki wychowawcze (6%).

Cztery osoby spośród badanych poinformowały, że w pracy ze studentami nauczania początkowego stosują metody freinetowskie: technikę fiszek autokorektywnych, prowadzących, korespondencję, a także elementy planowania.

Zauważa się również zależności między stażem pracy a liczbą technik wprowadzanych do procesu dydaktyczno-wychowawczego. Respondenci z małym i średnim stażem pracy (1-10 lat) stosują średnio 2 techniki, respondenci z bogatą praktyką pedagogiczną realizują 3-4 techniki, a w dwu przypadkach nawet 5 technik (swobodny tekst, fiszki autokorektywne i prowadzące, korespondencję i gazetkę szkolną). Zjawisko to należy tłumaczyć tym, że lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte, w których rozpoczynała karierę zawodową badana grupa starszych nauczycieli, szczególnie sprzyjały nowatorstwu pedagogicznemu w zakresie technik Freineta (eksperyment w Szkole Sanatoryjnej w Otwocku. Działalność Komitetu Upowszechniania Pedagogiki Freineta, ogólnopolska konferencja na temat twórczości Freineta (1968), publikacje i artykuły zawarte w czasopiśmie pedagogicznych).⁷

W praktyce szkół polskich metody freinetowskie ulegają modyfikacji, to sugerują wypowiedzi badanych. - "Wykorzystałam przede wszystkim idee społeczne pedagogiki Freineta, by na zajęciach muzyki traktować język muzyczny (dźwięk i gest) jako formę pozawerbalnego porozumienia się między sobą. Punktem wyjścia jest myśl, że im większym zasobem środków wyrazu człowiek będzie dysponował (będzie sprawnie wypowiadał się nie tylko werbalnie, ale i pozawerbalnie), tym chętniej i śmielej będzie wchodził w interakcje ze środowiskiem".

- "Koncepcja Freineta zainspirowała mnie do szukania własnych rozwiązań, twórczego podejścia do problemów dydaktycznych, podmiotowego potraktowania ucznia".

Respondenci podawali także szczegółowe przykłady modyfikacji w odniesie-

niu do niektórych technik. Na przykład, swobodne teksty zwykle pisane są w klasie, bardzo rzadko w domu, często inspirowane są muzyką, wytworem plastycznym, lekturą, audycją telewizyjną, podanym tematem czy ulubionym rekwizytem (niebieskim koralikiem, muszelką, butami siedmiomilowymi ...). Zarówno zajęcia swobodnego tekstu, jak i gazetka klasowa oraz korespondencja prowadzone są okolicznościowo. Jedną z respondentek zachęciła uczniów do wydawania pisemka redagowanego przez rodzeństwo w domu. Dość powszechnie stosowaną techniką są fiszki autokorektywne, zwłaszcza w ćwiczeniach ortograficznych i rachunkowych. Często mają one charakter programowania liniowego, rzadziej mieszanego czy rozgałęzionego. Znajdują zastosowanie w różnych momentach lekcji: jako wprowadzenie do tematu lekcji, kształtowanie umiejętności, utrwalanie poznanych wiadomości, Obserwuje się również tworzenie biblioteczek pracy na wzór "B T" francuskiego.⁸ Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela redagują książeczki tematyczne, np.: *ABC pisarzy polskich, ABC obyczajów polskich, W ogrodzie warzywnym, Mój pies, Skąd się biorą dzieci, Podróż dawniej i dziś, Kronika młodego przyrodnika* itp.

Nauczyciele wierzą, że doświadczenie i praktyka związana z freinetowskim systemem edukacyjnym wpłynęła na ich sposób bycia, czemu dali wyraz w wypowiedziach:

- "Staram się być otwarta na wszystko co nowe".
 - "Każde zadanie wykonuję tak, aby sobie i innym sprawić przyjemność".
 - "Jestem otwarta na problemy dzieci".
 - "Uzasadniam swoje postępowanie i wymagam tego od moich wychowanków".
 - "Jestem obowiązkowa, systematyczna, planuję pracę".
 - "Jestem życzliwa, a dzieci traktuję poważnie".
 - "Jestem otwarta na drugiego człowieka".
 - "Pedagogika Freineta - pomogła mi być sobą, pomogła kierować szkołą, w której panuje szczególny klimat",
 - "jest jednym z elementów kształtujących osobowość zawodową i prywatną",
 - "mobilizuje do pracy, nastawia na innowacje",
 - "pozwoliła zafascynować się dzieckiem, jego możliwościami twórczymi, spontanicznością, dynamizmem rozwoju",
 - "nauczyła mnie skupienia uwagi i całego wysiłku pedagogicznego na dziecku jako przyszłym członku społeczeństwa",
 - "jest sposobem na życie",
 - "wywarła wpływ na charakter pozycji metodycznej, której jestem autorką".
- Innowacje nauczycieli-freinetowców znajdują akceptację rodziców, którzy

interesują się, a nawet aktywnie uczestniczą w życiu klasy. Chętnie pomagają w tworzeniu warunków do pracy nowymi metodami, pomagają w wydawaniu gazetek klasowych, gromadzą materiały źródłowe (przewodniki, foldery, albumy tematyczne, znaczki, mapy, zdezaktualizowane kalendarze itp.), przygotowują zestawy fiszek samokontrolnych, organizują wycieczki, spotkania, wywiady z ciekawymi ludźmi. Uczestniczą w kłopotach i radościach dzieci.

3.3. Możliwości realizacji koncepcji pedagogicznej Freineta w obecnych warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych

Interesująca nas grupa nauczycieli, zapytana o istotne elementy pedagogiki Freineta wymieniła następujące: podmiotowe traktowanie ucznia, troska o jego wszechstronny rozwój, wychowanie przez pracę, swobodną twórczość dziecka, rozwijanie myślenia twórczego, możliwości indywidualizowania pracy ucznia, stymulowanie potrzeb społecznych i twórczych. Jedna z osób zaznaczyła, że "istotna jest sama myśl i intencja, którą rozumiem jako uczynienie z kształcenia szkolnego działalności sensownej i odpowiedzialnej, tak dla ucznia jak i dla nauczyciela".

Zdaniem badanych elementy koncepcji freinetowskiej znajdują odzwierciedlenie w obecnym systemie edukacyjnym, co potwierdzają: analiza programu nauczania dla klas I-III i dotychczasowe doświadczenia i praktyka w zakresie stosowania technik Freineta. W uwagach o realizacji programu podkreśla się rolę metod poszukujących w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Proponuje się, aby obok form pracy uczniów jednolitych prowadzić zróżnicowane, uwzględniające różnice indywidualne między poszczególnymi dziećmi. Obok zajęć w klasie sugeruje się organizowanie wycieczek i pracę w ogrodzie szkolnym.

Nauczyciel ma prawo do elastycznego regulowania budżetem czasu na opracowanie treści w ramach dnia i tygodnia.⁹ Treści nauczania, szczególnie języka polskiego, plastyki, muzyki, pracy techniki zostawiają miejsce na swobodną ekspresję dziecka.¹⁰ Myślę, że w dużym stopniu od nauczyciela zależy, czy w obecnym systemie edukacyjnym szkoła będzie miejscem przeżywania przez dzieci radości, satysfakcji z sukcesu.

Zgodni są co do przyszłości systemu. Uważają, że system edukacyjny w najbliższym czasie musi ulec poważnym przeobrażeniom i warto by sięgnąć do doświadczeń freinetowskich. Pedagogika Freineta jest aktualna, żywa, otwarta i nie grozi jej skostnienie. Oparte na niej systemy edukacyjne kształcą twórcze postawy, otwarte na to, co nowe, wywołują motywację do poszukiwania informacji

z różnych źródeł, wzbogacają intelektualnie. Sądzi się także, że system freitowski ma większe szanse realizacji pod warunkiem, że nie zostanie odgórnie narzucony. Adresowany jest do wszystkich dzieci, szczególnie jednak do dzieci w wieku wczesnoszkolnym, o zróżnicowanym poziomie, zahamowanych, nadwrażliwych, z kompleksami, zniechęconych niepowodzeniami, przytłumionych osobowościowo, zaniedbanych społecznie, przewlekle chorych, a także mających wiele do powiedzenia. Dobre warunki pracy metodami freinetowskimi widzi się w szkołach prywatnych i społecznych ze względu na mniejszą aniżeli w szkołach powszechnych liczbę uczniów w klasie i korzystniejszą bazę materialną.

Szersze spojrzenie na miejsce koncepcji Freineta w systemie edukacyjnym zawarte jest w słowach A. Lewina skierowanych do studentów Koła Naukowego Pedagogiki Wczesnoszkolnej WSP w Bydgoszczy:

“Myślę, że istnieją ogromne, niewykorzystane w dostatecznym stopniu możliwości czerpania z dorobku pedagogicznego Freineta i rozwoju tego nowatorskiego ruchu w naszym kraju, zwłaszcza teraz. Oczywiście zakładam, że będzie się to działo w ścisłym zespoleniu z innymi twórczymi i równie uniwersalnymi koncepcjami”.

4. Działalność organizacji freinetowskich

26 procent badanych posiada orientację w zakresie działalności Międzynarodowej Federacji Ruchów Nowoczesnej Szkoły (FIMEM). Wie, że Polskę w FIMEM reprezentuje H. Semenowicz. Ona podtrzymuje kontakty nauczycieli polskich (wymiana doświadczeń, materiałów, publikacje) z nauczycielami francuskimi. Znają także istotę i charakter corocznych Międzynarodowych Spotkań Wychowawców-Freinetowców (RIDEF) organizowanych za każdym razem w innym kraju. Uczestnicy tych dwutygodniowych spotkań wspominają pełną ciepłą i przyjazną atmosferę panującą podczas swobodnej, roboczej wymiany doświadczeń ilustrowanej bogatą wystawą tematyczną ukazującą graficznie i plastycznie dorobek ruchu freinetowskiego. Wracają z przekonaniem, że “pedagogika freinetowska jest w istocie pedagogiką internalistyczną, służy odnowie pedagogicznej w wielu krajach”.¹¹

Około 25 procent badanych należy do Zespołu Animatorów Pedagogiki Freineta. Pozostałe osoby utrzymują koleżeńskie kontakty z członkami zespołu. Zarówno jedni, jak i drudzy niezwykle cenią sobie wymianę doświadczeń, innowacji, badań. Odczuwają potrzebę konfrontacji. Ich zdaniem brakuje w szkołach auten-

tycznego, spontanicznego ruchu w zakresie wymiany doświadczeń. Skarżą się, że stosunek władz oświatowych do innowacji jest niechętny, mają trudności w zdobyciu literatury wprowadzającej w problematykę koncepcji pedagogicznej Freineta.¹²

Wyrażają zadowolenie z działalności ruchu freinetowskiego w Polsce. Uważają, że należy kontynuować, a nawet wzbogacać formy działalności Zespołu Animatorów Pedagogiki Freineta. Wysoko cenią sobie koncepcje ogólnopolskie. Uczestnicy konferencji w Poznaniu wspominają wykład Anny Brzezińskiej na temat: *O radosną szkołę dla dzieci*, który pobudził ich do zastanowienia się: Jaka ma być współczesna szkoła polska, aby była szkołą radosną dla dziecka? Jaki ma być nauczyciel, aby podolał stawianym mu warunkom?

Konferencja we Wrocławiu na temat: *Miejsce pedagogiki C. Freineta w nowoczesnej koncepcji kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży* przekonała o możliwościach kształtowania i rozwijania postawy badawczej dzieci w młodszym wieku szkolnym w obecnym systemie edukacyjnym. Natomiast konferencja w Gdańsku na temat: *Pedagogika C. Freineta - dzieło i inspiracja* zachęciła nauczycieli do dialogu z "Mistrzem" poprzez jego "Dzieła". *Freinet w badaniach pedagogicznych* to temat konferencji w Bydgoszczy. Zaprezentowano tutaj wyniki badań nad efektywnością metod Freineta w zakresie rozwoju myślenia i języka dziecka. Na konferencji w Łomży nauczyciele zainspirowani wykładem W. Frankiewicz *Naśladowanie - stosowanie - inspiracja* poszukiwali odpowiedzi na pytania: Czym może być pedagogika Freineta dla współczesnego nauczyciela? Jak może on korzystać z jego dzieła?

Konferencja w Krakowie, której temat brzmiał: *Miejsce pedagogiki Freineta w procesie zmian edukacyjnych* utwierdziła jej uczestników o nieprzemijającej wartości koncepcji pedagogicznej C. Freineta.

Obok konferencji do atrakcyjnych form wymiany doświadczeń należą "listy okrężne" redagowane przez H. Semenowicz, a także materiały metodyczne, materiały konferencyjne, biuletyny informacyjne, archiwum ruchu freinetowskiego w Otwocku. Bariera językowa nie pozwala w pełni korzystać z dostępnych materiałów źródłowych i opracowań metodycznych w języku francuskim, stąd wysuwa się propozycję tłumaczenia na język polski i publikowania w "Biuletynie Informacyjnym"¹³ innowacji pedagogicznych.

64% badanych uważa, że działalność animatorów ma znaczny wpływ na wzrastającą liczbę nauczycieli inspirowanych w swoich poszukiwaniach pedagogiką Freineta. Wskazują różne formy tej działalności (zebrania Klubu Nowatorów we Wrocławiu i Gnieźnie, konferencje metodyczne, lekcje koleżeńskie, zespoły

samokształceniowe, "wystawy arcydzieł dzieci". Mogą to być również indywidualne kontakty, na co wskazują następujące wypowiedzi:

- "Jeżeli nauczyciel wykazuje zainteresowanie lub ma kłopoty z dziećmi, próbuję go zachęcić do tej metody".

- "Młodym nauczycielom podsuwam literaturę, a potem zapraszam na lekcję".

5. Podsumowanie

Ruch freinetowski zainspirowany w początkach lat sześćdziesiątych przez H. Semenowicz trwa nieprzerwanie po dziś dzień. Jest to ruch o charakterze społecznym. Jego rozwój przebiega "falowo". Najintensywniejszy był w latach sześćdziesiątych i pierwszej połowie lat siedemdziesiątych, na co wskazują: eksperyment wdrożeniowy w Szkole Sanatoryjnej w Otwocku, liczne konferencje metodyczne, około 70 artykułów związanych z C. Freinetem, jego koncepcją, twórczością i praktyką pedagogiczną, książki: H. Semenowicz, *Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta* oraz C. Freinet *O szkołę ludową*. Wzmoczone zainteresowanie koncepcją pedagogiczną Freineta obserwuje się również pod koniec lat osiemdziesiątych i obejmuje zaczynające się lata dziewięćdziesiąte. Być może poszukiwania szkoły alternatywnej zwróciły raz jeszcze uwagę na koncepcję pedagogiczną C. Freineta, pozwoliły na nowo ją odkryć i dostrzec walory inspirujące.

Dużą rolę w rozwoju ruchu freinetowskiego w Polsce, obok jego pionierki, odegrał założony przez nią Zespół Animatorów Pedagogiki C. Freineta, którego działalność przybierała różne formy, np.: seminaria, konferencje ogólnopolskie i regionalne, opracowania metodyczne, biuletyny, listy "okrężne", wystawy "arcydzieł" dziecięcych oraz środków dydaktycznych (kartoteki fiszek samokontrolnych i poszukujących), korespondencja z nauczycielami-nowatorami, bezpośrednie kontakty koleżeńskie. Szczególną formą działalności był udział w międzynarodowych spotkaniach i kongresach nauczycieli-freinetowców, podczas których uczestnicy z Polski prezentowali dorobek ruchu freinetowskiego w naszym kraju. Na początku 1992 r. Zespół Animatorów Pedagogiki C. Freineta został zarejestrowany jako Polskie Stowarzyszenie Animatorów Pedagogiki Freineta. Jego siedzibą jest Szkoła Sanatoryjna w Otwocku.

Efektom działalności animatorskiej jest wzrastająca liczba nauczycieli i szkół realizujących elementy koncepcji freinetowskiej w warunkach aktualnego

systemu edukacyjnego. Stąd zadania do Stowarzyszenia, aby kontynuowało formy działalności wypracowane wcześniej, a także uaktywniło zapomniane, np. kursy wakacyjne, pobudzało do badań naukowych nad efektywnością technik Freineta, umożliwiło większej liczbie nauczycieli udział w spotkaniach międzynarodowych, udostępniało doświadczenia nauczycieli freinetowców z innych krajów.

PRZYPISY

- ¹ W. Frankiewicz: *Naśladowanie-stosowanie-inspiracja*. W: *Pedagogika C. Freineta-Dzieło i inspiracja*. Red. W. Frankiewicz. Gdańsk 1989, s. 58
- ² A. Lewin: *Źródła, podstawy i główne elementy koncepcji pedagogicznej C. Freineta*. W: *Pedagogika Celestyna Freineta-Dzieło i inspiracja*. Op.cit., s. 30
- ³ W. Frankiewicz: *Naśladowanie-stosowanie-inspiracja*. Op.cit., s. 59
- ⁴ A. Lewin: *Tryptyk pedagogiczny*. Warszawa Nasza Księgarnia 1989, s. 117
- ⁵ *Ibidem*, s. 135
- ⁶ C. Freinet: *O szkołę ludową*. Tłum. H. Semenowicz. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976
- ⁷ A. Lewin, H. Semenowicz: *Bibliografia*. W: *O szkołę polską*. Op.cit., s. 43-47
- ⁸ B T, *Magazine mensuel*. Institut Cooperatif de L'Ecole Moderne - Pedagogika Freineta
- ⁹ *Program nauczania początkowego. Klasy I-III*. Warszawa WSiP 1983, s. 5-7
- ¹⁰ *Ibidem*, s. 9-29, 100-106, 113-128
- ¹¹ C. Freinet: *O szkołę ludową*. Op.cit., s. 66
- ¹² *Ibidem*
H. Semenowicz: *Freinet w Polsce*. Warszawa WSiP 1990
H. Semenowicz: *Nowoczesna Szkoła Francuska Techniki Freineta*. Warszawa Nasza Księgarnia 1966
H. Semenowicz: *Poetycka twórczość dziecka*. Warszawa Nasza Księgarnia 1979
- ¹³ "Biuletyn Informacyjny" Red. R. Chorn, Z. Napiórkowska. Zespół Animatorów Pedagogiki C. Freineta, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie